

Címzett: Lantos Csaba miniszter

Energiaügyi Minisztérium

CC: Horváth Viktor, energiaátmenetért felelős helyettes államtitkár

Tárgy: Szakmai szervezetek évvégi üzenete/értékelése a felülvizsgált NEKT (és kapcsolódó SKV) folyamatáról és tartalmáról

Tisztelt Miniszter Úr!

E levélben röviden értékeljük a Nemzeti Energia és Klímaterv (NEKT) felülvizsgálati és konzultációs folyamatát és főbb észrevételeinket összefoglaljuk a NEKT véglegesítése kapcsán.

A dokumentum helyesen rögzíti, hogy „Magyarország fokozottan kitett az éghajlatváltozás nem kívánt hatásainak”.

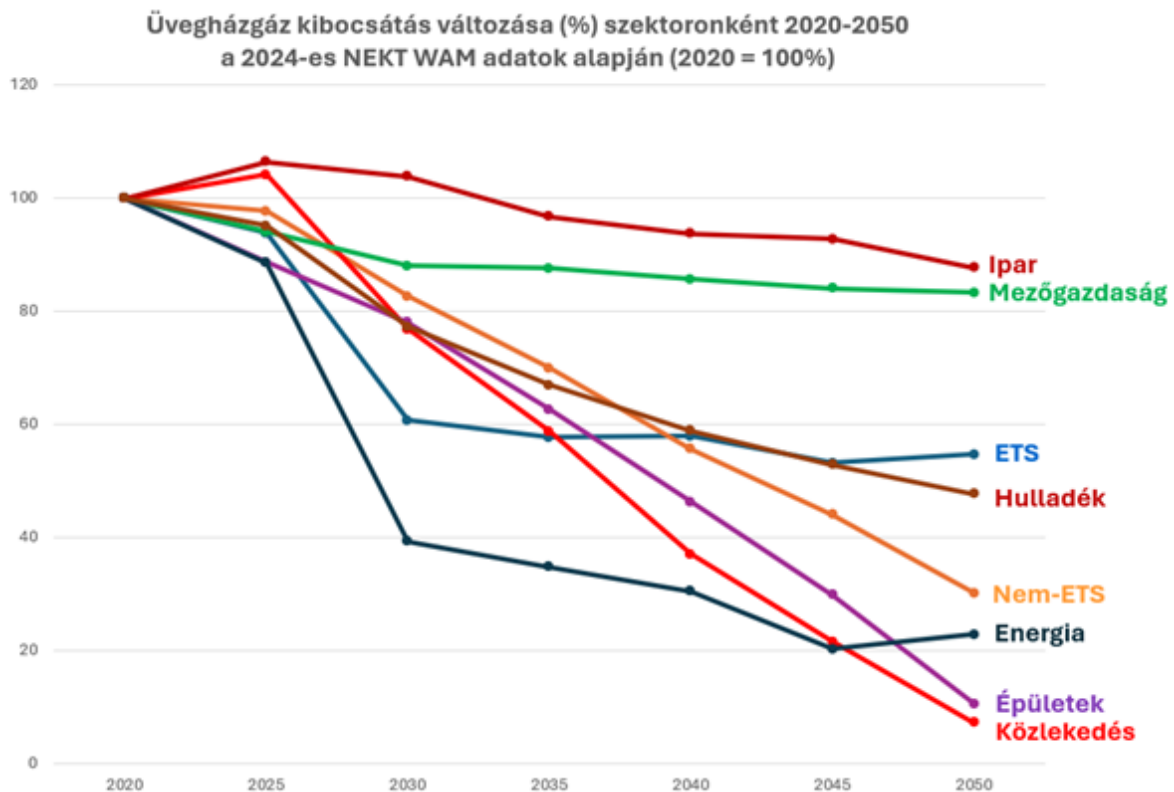
Az aktualizált NEKT szerint *“összhangban van a Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégiában... foglaltakkal”* (21. oldal). Az NTFS-ben a KCs [korai cselekvés], azaz az erősített éghajlatvédelem és energiaátmenet forgatókönyve előnyösebb és ajánlott: a kumulált többlet GDP és az állam bevételei a HCs [halasztott cselekvés] forgatókönyvhöz képest 1,8-szorosak és a KCs több új munkahelyet hoz létre. *“Megfelelő oktatási, képzési és átképzési programok révén a magyar gazdaság összességében profitálhat a dekarbonizációs átmenetből. ...A KCs forgatókönyv egyértelműen több gazdasági és foglalkoztatási lehetőséget rejt magában, miközben mérsékli a technológiai átmenet jelentette bizonytalanságot, melyet a HCS forgatókönyv túlzott mértékben tartalmaz.”* (NTFS, 17. oldal).

Ehhez képest a felülvizsgált NEKT a kibocsátáscsökkentés terén nem állítja a 2050-ig klímasemlegességet elérő pályára az országot a 2030-as célszámával (ahhoz a Green Policy Center által is javasolt min. 60%-os kibocsátáscsökkentésre van szükség 2030-ig), valamint a vonatkozó közös uniós célhoz (*“legalább 55%”*) képest potyautas stratégiának minősíthető az 50%-os cél. Elismerendő, hogy az energiahatékonysági (740 PJ) és a megújuló energiás célszám (30%) a NEKT-tervezethez képest ambiciózusabb lett, azonban nem teljesíti az Irányítási Rendeletben szereplő képlet alapján elvárt (minimum) szintet. Ráadásul az energiabiztonság javítására hivatkozva betervezett egyes szakpolitikák és intézkedések részben tovább mélyítenék a hazai gazdaság fosszilis tüzelőanyag függőségét.

Az NTFS megfogalmazza, hogy *„a klímasemlegesség elérése jelentős ráfordításokat igényel a nemzetgazdaság minden szektorában”*. A felülvizsgált NEKT-ben azonban azt találjuk, hogy az egyes szektorok 2030-ig alig vagy egyáltalán nem veszik ki a részüket a kibocsátás-csökkentés feladatából.

A felülvizsgált NEKT közlekedési szektoron belüli célja/terve, hogy 2050-re a 2020-as kibocsátási szint 7,14%-át érje el. Ismerve a szektor technológiai fejlesztési lehetőségeit, ez a 92,86%-os csökkenés talán nem kizárt, de a NEKT nem mutatja be azokat a konkrét intézkedéseket, amelyek megfordítanák a jelenlegi trendeket (növekvő és öregedő személygépjármű állomány, növekedő közúthálózat, csökkenő és gyengülő vasúthálózat, csökkenő és öregedő vasúti járműpark). Az épületek szektor ÜHG-

kibocsátása a dokumentum szerint csaknem 90%-kal csökken 2050-re, ennek megvalósítása hasonlóan kulcsfontosságú. A legmeglepőbb az, hogy a mezőgazdaságtól a kormányzat egészen minimális kibocsátás csökkentést vár el (2050-ig is csak 17%-ot), **az iparnak pedig 2030-ig ÜHG-kibocsátás növekedést is megenged.** A nettó klímasemlegesség eléréséhez ezen ágazatok különféle távú kibocsátás-csökkentési potenciálját is alaposabban kellett volna vizsgálni és bemutatni.

Ábra: Az egyes szektorok hazai kibocsátáscsökkentési terve 2020-2050, Y tengely: a 2020-as évi kibocsátásokhoz = 100%-hoz képesti tervezett kibocsátások százalékban; forrás: felülvizsgált NEKT (az ábrát készítette: Marton Miklós, MTVSZ)

Kimondja a NEKT, hogy „Magyarország álláspontja szerint a klímasemlegesség hazánk számára elérhető” (20. oldal). Ehhez képest különösen meglepő, hogy a NEKT mellékleteinek táblázataiból az tükröződik, hogy ezt a kormányzat nem tervezi elérni 2050-re (Annex III, Greenhouse Gas net emissions 2050-ben: WAM 9722,76 ktCO₂e).

Civil szervezetek már a tartalmi egyeztetések megkezdése előtt, 2023 áprilisában jelezték szakmai elvárásaikat a Nemzeti Energia- és Klímaterv felülvizsgálata kapcsán, például „ambiciózus energiahatékonysági szakpolitikák és intézkedések szerepeljenek a tervben, kiemelten az épületek energiamérlegének átfogó javítása”.

A 2023 nyár eleji társadalmi konzultációra publikált 45 oldalas NEKT tervezethez beküldött civil vélemények hangsúlyozták egyebek mellett azt a hiányt, hogy a dokumentum az alap (WEM)

forгатókönyvhöz képest csak egyetlen forгатókönyvet ismertet (WAM), de valós alternatívákat nem. A civilek már ekkor kifejtették, hogy gyengék a célszámok 2030-ra és hogy az épületek energetikai felújításához sokkal átfogóbb intézkedéscsomagot, jelentős mértékű, közpénzekre alapozott finanszírozási keretet és célszámot szükséges a NEKT-hez illeszteni. „A 2050-es klímaseglegességi célok teljesítése érdekében 3,7 millió lakás energetikai felújítására van szükség, ami évente 100-130 ezer energetikailag megújuló lakást jelent.”

Mikor a Kormány a NEKT tervezetet 2023 őszén beküldte az EU Bizottság részére, úgy tűnt, nem vagy alig vette figyelembe a civil észrevételeket, javaslatokat (lásd pl. [ezen a linken összegezve](#)).

Nem meglepő módon hasonló kritikát fogalmazott meg az [Európai Bizottság](#) is 2023 őszén: „Magyarország elhalasztja a lignit fokozatos kivezetésére vonatkozó kötelezettségvállalását. (A NEKT tervezet) nem tartalmaz semmilyen intézkedést a fosszilis tüzelőanyagok jelenlegi támogatásának fokozatos megszüntetésére... Az energiahatékonysági cél eléréséhez szükséges szakpolitikák és intézkedések részletes leírása is hiányos. A terv nem határoz meg konkrét, tiszta energiával kapcsolatos versenyképességi célkitűzéseket, intézkedéseket... A terv nem fejt ki részletesen az energiaszegénység kezelésének megközelítését, beleértve a háztartások helyzetének értékelését és mérhető csökkentési cél meghatározása is hiányzik.”

Tekintettel arra, hogy a **felülvizsgált NEKT verzió nem lett megosztva** a 2024. augusztus végén indult (egyébként 2023 augusztusára tervezett) [stratégiai környezeti vizsgálat \(SKV\)](#) társadalmi egyeztetése során, az SKV-ból sem derült ki, hogy hogyan változott a NEKT a megelőző kb. egy évben. Az SKV konzultáció véleményezési [határideje](#) 2024. szeptember 22. volt, és a végleges NEKT-et már október első felében beküldte a Kormány az Európai Bizottságnak; a beérkező szakmai civil és társadalmi vélemények, javaslatok beépítése korlátozott maradt. Az SKV – amelynek egy stratégiai tervezés/felülvizsgálat elején, de legkésőbb közepén lett volna alapvetően szerepe – a NEKT felülvizsgálat végén érdemben nem tudott hatni a NEKT-re, szerepet tévesztett és súlytalaná vált. (Hasznosabb lett volna a legutolsó NEKT verzió 2024 /ősz/ társadalmi véleményezése és az alapján a NEKT későbbi benyújtása).

Mindezek alapján, a **végleges felülvizsgált NEKT, az alábbi 10 pontban összefoglalható civil javaslatainkhoz képest hiányosságokat mutat:**

1. A NEKT célrendszerének a gazdaság anyag- és energiafelhasználásának csökkentését, az energiatakarékosságot és energiahatékonyságot kell előtérbe helyeznie. Az energiarendszer és a gazdasági szerkezet átalakításának kéz a kézben kell járnia annak érdekében, hogy a kibocsátáscsökkentési (és kapcsolódó energiaátmeneti) célokat elérjük.

Értékelésünk: A NEKT nem tekinti párhuzamosan fejleszhetőnek az energiarendszert és a gazdasági szerkezetet. Bár kimondja, hogy „Magyarország végsőenergia-felhasználása 2030-ban nem haladhatja meg a 740 PJ-t”, a NEKT nem mutat határozott irányt a tudásalapú gazdaság fejlesztéséhez, hanem a korábbi, energiaintenzív „**iparosítási tervet**” (61. oldal) igyekszik kiszolgálni. Miközben a „**legnagyobb növekedés ezen időszak alatt az iparban tapasztalható, itt közel 26%-os energiafelhasználás-növekedéssel számolunk**” (193. oldal), a sektortól 2050-ig csak 12,31%-os ÜHG kibocsátás csökkentést vár el a kormányzat.

2. A NEKT számoljon a Fitfor55 jogszabálysomagban előírt kötelezettségek végrehajtásával az energiahatékonyság terén.

Értékelésünk: A végsőenergia fogyasztást a Bizottság számításai és elvárása alapján 2030-ig nem 740 PJ-ra, hanem 678 PJ-ra kellene csökkenteni. A korábban rögzített, a 2021-30-as időszakra kitűzött 336,3 PJ halmozott energiamegtakarítási célkitűzés nem elegendő a 740 PJ végső energiafelhasználási célkitűzés eléréséhez sem. Az uniós halmozott végsőenergia megtakarítási kötelezettség 44%-kal növekedett, ezért a halmozott végső energiamegtakarítási elvárást 336,3PJ-ról 485 PJ-ra kellene növelni. Ehhez minden (a 122/2015. Korm. rendelet 8. mellékletében szereplő) energiahatékonysági szakpolitikai intézkedésből származó megtakarítást jelentősen növelni kellene (energiamegtakarítást nem eredményező intézkedések felülvizsgálatával), mivel a halmozott megtakarítások tekintetében Magyarország elmaradásban van. Az elmúlt években sok szempontból eredményesen működő energiahatékonysági kötelezettségi rendszer (energy efficiency obligations scheme, EEOS) további sikeres működéséhez a piaci szereplők által két éve várt megtakarítási elvárás ütemes emelésének rögzítésére van szükség, egyúttal új szakpolitikai intézkedések bevezetésére is, különös tekintettel a felülvizsgált Épületenergetikai Irányelvben (EPBD) foglalt épületfelújítási elvárások (meglévő lakóépületek és a középületek felújítására vonatkozó elvárások) teljesítésére.

3. A NEKT irányozza elő az épületállomány felújításával elérhető energiamegtakarítást. A lakóépületek energetikai mélyfelújítását többéves, kiszámítható, célcsoportonként differenciált jogi és pénzügyi intézkedésekkel ösztönözze, ezermilliárdos nagyságrendben (ld. [MEHI tanulmány](#)).

Értékelésünk: A NEKT az **épületállomány energetikai megújításáról** kimondja, hogy „*a hazai ingatlanállomány túlnyomó része, 3,85 millió háztartás „DD” vagy rosszabb kategóriájú, vagyis energetikai szempontból elavultnak számít és energetikai korszerűsítésre szorul.*” (135. oldal). Ugyanakkor nem határoz meg hosszútávú, szaktudásra és megfelelő pénzügyi támogatásra épített, a beruházók, az építőipar és a magántőke-bevonását segítő, finanszírozók számára is kiszámítható intézkedéscsomagot, ütemtervet. Kerüljön ezért bele a NEKT-be a felújításokat biztosító támogató keretrendszer jelenleg gyakorlatilag minden hiányzó eleme (több éves, kiszámítható támogatási program, támogatási keret tekintetében előre rögzítetten mind a hazai családi házak, mind a társasházak felújítására, egyablakos tanácsadó irodák felállítása és tanácsadás beépítése az állam támogatási programokba, minőség-ellenőrzés a kivitelezési munkák terén, felújítási megtakarítások monitoringja stb.).

4. A szélerőmű építések térségi korlátozásának azonnali feloldása, a szélerőművek környezetvédelmi kritériumoknak megfelelő létesítésének elősegítése és szabályozása alapvető feladat az ország fenntartható és kiegyensúlyozott energiamixe érdekében. Javasoljuk a NEKT-ben a szélerőmű-potenciál és beépíthetőség további vizsgálatát, majd aszerint meghatározni a szeles kapacitásépítési célszámot (minimum 4-6 GW 2030-ra). A NEKT írja le az elektromos hálózat ehhez szükséges fejlesztésének ütemtervét.

Értékelésünk: Bár a **megújuló energia** tervezett részaránya a tervezési folyamat során nőtt, nem biztosítja kellő ütemben a NEKT legfőbb céljai elérését azaz Magyarország energiaátmenetét és energiafüggetlenségét, és nem felel meg az EU elvárásainak sem (2030-ig 34%). A **szélerőmű-**

potenciál és beépíthetőség további vizsgálata egyelőre hiányos. Javasoltuk, hogy a nap- és a szélenergia hasznosítását fejlesszék párhuzamosan, a szélenergia kapacitása (2030-ra) érje el a napkapacitás felét. Ez jelentősen csökkentené Magyarország gáz- és áramimportját, illetve nagy volumenű leszállítható kapacitást biztosítana. A szélerőművek továbbá a napenergiával gyengén ellátott, emiatt magas piaci áramlás időszakokban jelentős rendszerbeli költségcsökkenést biztosítanának.

A napenergia fejlesztésével kapcsolatban érthetetlennek tartjuk, hogy a kapacitásokat mind a WEM, mind a WAM forgatókönyv befagyasztaná a 2030-as szinten (9,8, illetve 12 GW), és míg előbbiben jelentős visszaeséssel számol (8 GW 2050-ben), utóbbiban a 2040-re várt visszaesés után is csak 12,4 GW-ig növekedne 2050-re.

5. A NEKT korlátozza a biomassa használatot szigorú fenntarthatósági kritériumok mentén, ugyanakkor szabályozottan ösztönözte a helyi biogáz használatot!

Értékelésünk: Előremutatónak tartjuk, hogy az eredeti NEKT-hez képest a felülvizsgált dokumentum kisebb mértékben irányozza elő a szilárd biomassa energetikai felhasználásának növelését, de így is a hőenergia és villamosenergia-termelésben összességében 19,8%-os növekedést irányoz elő. Ehhez képest viszont a WAM forgatókönyv szerint a 2030-as LULUCF célok eléréséhez a fakitermelés jelenlegi szinten való tartásához lenne szükség. Ennek kapcsán három hiányosságra hívjuk fel a figyelmet: i) Hiányzik olyan intézkedés, ami garantálja, hogy a WEM forgatókönyvben szereplő, emelkedő fakitermelési szinthez képest - amelyre az Erdőtörvény is lehetőséget ad - a jövőbeli fakitermelés a jelenlegi kb. 7,5 millió m³-es szinten marad. ii) A NEKT nem mutatja be, hogy a növekvő biomassa felhasználást milyen forrásból kívánja biztosítani. iii) Az NTFS-ben szereplő LULUCF modellezés a 7,5 millió m³-es fakitermelési szint mellett kb. 2,3 millió t CO₂ nyelést prognosztizált, ezzel szemben az új modell már közel 5 millió tonnát, miközben nem mutatja be, hogy mi ennek az igen jelentős eltérésnek az oka.

6. A szén (a lignitet is beleértve) teljes kivezetése a villamosenergia-termelésből 2025-ig és a lakossági fűtésből 2030-ig, ezzel párhuzamosan a lakosság tiszta fűtésre váltásának támogatása (ahogyan az eredeti klímatervben) 2030-ig és azon túl szintén elsődleges fontosságú. Az igazságos átmenet szempontjait érvényesíteni kell a tervezés és megvalósítás során.

Értékelésünk: A NEKT a várakozásokkal és az Igazságos Átmeneti Alap elvárásaival ellentétben továbbra sem tartalmaz **szén**kivezetés ütemtervet, csak a 2029 végi villamosenergia-termelésből való szénkivezetés szerepel. Nincs célkitűzés a lakossági fűtésből való szénkivezetésre (a korábbi NEKT-ben az Annex 1-ben volt.) Ez a rövid és általános leírás nem elegendő, azt célszámra és intézkedési tervre kell lefordítani: „A Mátrai Erőmű környékén a lignit alapú fűtéssel érintett háztartásokat kiemelten kell kezelni. A revitalizáció és az átállás során a NECP célja, hogy a lakossági fűtési energiát fokozatosan tiszta energiával váltsák ki, és csökkentsék az energiafogyasztást.”

7. A NEKT ne növelje, hanem csökkentse az orosz vagy más forrásból származó tüzelőanyag-függőséget! A 3 CCGT gázerőmű beruházása helyett alternatívák azonosítása és források allokálása szükséges egy olyan villamosenergia-rendszer fejlesztésére, mely a megújulók okozta

terhelést más módon is ki tudja egyensúlyozni; ambiciózus, döntően az igények csökkentésére és megújulókra alapozott energiaátmeneti forgatókönyv szerint. A NEKT határozza meg a metánkibocsátások csökkentésére vonatkozó tervet.

Értékelésünk: A tervezett **CCGT** erőművek feladata továbbra sem tisztázódott, pedig az egyes szerepkörök eltérő üzleti modellt és eltérő technológiát igényelnek. A NEKT nem ír arról sem, hogy a tervezett három új gázerőmű milyen forrásból épül meg (lesz-e benne bármilyen közpénz), sem arról, hogy a három gázerőmű működtetéséhez szükséges földgáz honnan származik. A NEKT nem határoz meg ütemtervet a metánkibocsátások csökkentésére sem. A földgáz- és kőolaj-koncessziók pedig az energiaátmenettel, klímacélokkal ellentétes irányba hatnak.

8. A NEKT ismertesse az energiaközösségek fejlesztését előmozdító és megkönnyítő támogató keret kialakítására tervezett intézkedéseket, valamint azok bevezetésének ütemezését.

Értékelésünk: Az **energiaközösségek** lehetséges szerepéről beszél ugyan a NEKT, illetve általánosságban néhány korábbi és tervezett intézkedésről, a regisztrált energiaközösségek számát is említi (hibás megnevezéssel), de konkrét intézkedést csak olyat említ, ami nem kifejezetten az energiaközösségek számára egyszerűsíti az engedélyezést. Miközben a NEKT-ben a *"támogató keret fő elemeire és annak végrehajtására vonatkozó főbb elveknek"* kellene szerepelniük, a megfogalmazások túl általánosak; a támogató keret (egy) elemei említésre kerülnek, de a végrehajtásuk elveiről csak keveset tudhatunk meg. Figyelemre méltó, hogy a NEKT sokkal többet beszél a hőenergia-közösségekről, miközben a velük kapcsolatos definíció 2024-ben történő hatályba léptetésén kívül semmilyen intézkedés, de még egyeztetés sem történt.

9. A NEKT mutassa be a közösségi és a nem motorizált egyéni közlekedés érdemi fejlesztésének tervét. A NEKT mutassa be, hogy hogyan kívánja fékezni és ellensúlyozni a növekvő áruszállítás okozta környezeti és társadalmi (pl. egészségügyi) károkat, és hogy hogyan ad előnyt a fenntartható közlekedési módoknak.

Értékelésünk: A NEKT rögzíti, hogy *„a közlekedési energiafelhasználás mérséklése érdekében elsődleges fontosságú a közösségi közlekedés fejlesztése, illetve kihasználtságának növelése, továbbá az áruszállítás részére reális opcióként kell biztosítani a vasúti szállítmányozást”* és hangsúlyozza az elektrifikációt is. Minderre a terv igen ambiciózusan 2020 és 2050 között 92,86%-os ÜHG kibocsátás csökkentést tervez, ugyanakkor nem fejt ki, hogy melyek azok az intézkedések, amelyek meg tudnák fordítani a jelenlegi, mindezzel ellentétes trendeket (növekvő és öregedő gépjárműflotta, növekedő közúthálózat, csökkenő és gyengülő vasúthálózat, csökkenő és öregedő vasúti járműpark). A belvízi hajózás, illetve TEN-T kikötői beruházások támogatása (98. és 153. oldal) átgondolatlan, figyelembe véve a közlekedési mód fajlagosan magas energiaigényét és ÜHG kibocsátását, és a megbízhatatlan vízhozamokat. Csak utalás szinten, érdemi intézkedések nélkül említi a nem motorizált közlekedési módok elősegítését és említést sem tesz a közlekedési igényt csökkenteni képes beavatkozásokról.

10. A NEKT határozza meg az energiaszegénységben élők körét és helyzetük tartós kezelésének intézkedési tervét, a rezsicsökkentés fokozatos kivezetése mellett megfelelően célzott támogatásokkal és energiahatékonysági intézkedésekkel, az uniós Szociális Klíma Alapra is kiterjedően.

Értékelésünk: Előrelépés, hogy a NEKT meghatározza a **sérülékeny fogyasztó** fogalmát. Ugyanakkor káros, hogy ide köti a vitatott és igen költséges rezsivédelmet, ami ellentmond a szennyező fizet elvének, és gátolja az energiahatékony intézkedések terjedését (maga a dokumentum is elismeri, hogy 2022-ben „a szabályozásváltozásból adódó áremelkedés hatására a magyar lakossági földgázfogyasztás jelentős csökkenésnek indult.” 212. oldal). Az energiaszegénység kérdésköréről a szűkszavú megfogalmazás sem célt, sem tervet, sem szempontot vagy jövőképet nem fogalmaz meg. A felülvizsgált NEKT a sérülékeny háztartások arányát 3%-ban, azaz kb 300.000 főben határozza meg (80. o.). Ez a szám erősen megkérdőjelezhető, hiszen állítólag ugyanazon az EU-s mutatókon/számításon alapul, mégis kevesebb mint negyede az Energiahatékonysági Irányelv 8. Cikk (3) bekezdésében is utalt mutatókon alapuló bizottsági számítás 12,5%-os eredményének, a 2024/1590 bizottsági ajánlás szerint számolva (4. táblázat). Továbbá, a hazai háztartások 15,5%-ában, több mint 600.000 lakásban használnak kizárólag tűzifát fűtésre. Tekintve, hogy a tűzifa nem esik a rezsivédelem alá, és az ára az elmúlt években háromszorosára növekedett, továbbá, hogy leginkább az alacsony jövedelmű háztartások és az a legrosszabbul teljesítő lakóépületek jellemző fűtőanyaga, így ők azok, akik a leginkább érintettek az energiaszegénységgel. A NEKT azonban teljesen kihagyja ezeket a háztartásokat az energiaszegénység vizsgálatakor.

Tisztelt Miniszter Úr! Kérjük, hogy a fenti javaslatokat érvényesítsék a továbbiakban a NEKT korrigálásában, illetve a klíma- és energiapolitikai tervezésekben és szakmai konzultációikban, pl. a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia frissítése (Éghajlatváltozási Cselekvési Tervek), a nemzeti Szociális Klímaterv tervezése, a NTFS jövőre esedékes felülvizsgálata (az EU Irányítási rendelete szerint) és a Klímavédelmi Törvény erősítő újraalkotása folyamatában.

Együttműködésünk erősítésében bízva, tisztelettel:

Energiaklub Szakpolitikai Intézet

Éghajlatvédelmi Szövetség

Habitat for Humanity Magyarország

Levegő Munkacsoport

Magyar Energiahatékonysági Intézet

Magyar Természetvédők Szövetsége

Reflex Környezetvédő Egyesület

WWF Magyarország

Budapest, 2024. december 23.